

בית המדרש "תורת דוד"
ע"ש הגה"צ רבי דוד בר חן זצ"ל - רבה של שדרות,
והרבנית רות בר חן ע"ה

"תורת דוד"

השיעור השבועי

פרשת ויצא תשפ"א

(שנה ה', גליון 171)

שיעורי הרב אליהו בר חן

e0527191965@gmail.com | 052-719-1965

זמני כניסת ויציאת השבת:

רבינו תם:	יציאה:	כניסה:	
17:53	17:15	16:00	ירושלים:
17:49	17:16	16:14	תל אביב:
17:49	17:14	16:04	חיפה:
17:53	17:18	16:18	באר שבע:

הלימוד, מוקדש לרפואתם השלימה, של:

אפי בן קונפיטה
שושנה סולטנה בת מרים
איילה בת נעמי
אמירה בת נעמי
שרה בת סוליקא
דינה בת סוליקא
אסתר בת תמר

יוסף דהאן בן רחל
רפאל פנחס בן מרים רמו
משה בן אסתר
חיים נתן צבי בן שרה
מאיר בן נעמי
דב לוסטרניק בן אביבה
משה חיון בן כוכה

פרשת ויצא התשפ"א

"מה טבו אהליך יעקב משפנתיה ישראל" (ב')

במאמר זה, יובאו מושגים השייכים לתורת הח-ן, אשר ידועים הם ליודעי הסוד והח-ן, המקדשים ומטהרים עצמם, בכדי להבין מוצאותיה ומבואתיה של תורה קדושה זו.

אין אנו מתיימרים לומר כי זכינו לכך,

כי רחוקים אנו מכך "כרחק מזרח ממערב", ולוואי ונזכה לכך.

ומה שבכל זאת הכנסנו ראשינו בעניין זה, הוא, מחמת כמה שאלות שנשאלנו במהלך השיעורים ולאחריהם, מאנשים המבקשים לדעת קושט דברי אמת,

ובכדי ליישב את דעתם, נכנסנו לרוח הדברים בלבד, וברובדס הנמוך והפשוט ביותר.

מה שכן, את היסודות לביאורים שביארנו במאמר זה, כתבנו ע"פ קוצר עניות דעתינו -

ממה שראינו בספרי רבותינו הקדושים והטהורים, הגרא"א דסלר והגרש"ד פינקוס זיע"א.

ותפילתינו ל-ה' יתברך, שלא תצא תקלה מתחת ידינו, ושנזכה לכווין לאמיתה של תורה. אמן.

א. "ויאמר לו לבן, אף עצמי ובשרי אפה, וישב עמו חדש ימים. ויאמר לבן ליעקב, הכי אחי אפה ועבדתי חנם, הגידה לי מה משפנתיה. וללבן שתי בנות, שם הגדלה לאה, ושם הקטנה רחל. ועיני לאה רכות, ורחל היתה יפת תאר ויפת מראה. ויאהב יעקב את רחל, ויאמר, אעבדך שבע שנים, ברחל בתך הקטנה ... ויאמר יעקב אל לבן, הבה את אשתי, כי מלאו ימי, ואבואה אליה. ויאסף לבן את כל אנשי המקום, ויעש משתה. ויהי בערב, ויקח את לאה בתו, ויבא אתה אליו, ויבא אליה ... ויהי בבקר, והנה הוא לאה, ויאמר אל לבן מה זאת עשית לי, הלא

בְּרַחַל עֲבַדְתִּי עֲמֹד, וְלָמָּה רָמִיתִנִּי. וַיֹּאמֶר לָבֹן, לֹא יַעֲשֶׂה כֹן בְּמִקּוֹמֵנוּ לְתֵת הַצְּעִירָה לְפָנֵי הַבְּכִירָה ... וַיַּעַשׂ יַעֲקֹב כֹּן, וַיִּמְלֵא שֶׁבַע זֹאת, וַיִּתֵּן לוֹ אֶת רַחֵל בְּתוֹ לוֹ לְאִשָּׁה ... וַיָּבֵא גַם אֶל רַחֵל, וַיִּצְאֶהָ גַם אֶת רַחֵל מִלְּאָה, וַיַּעֲבֹד עִמּוֹ עוֹד שְׁבַע שָׁנִים אַחֲרוֹת, (בראשית, כט', יד' - ל').

"וַיִּרְא יְהוָה כִּי שָׁנוּאָה לְאָה, וַיִּפְתַּח אֶת רַחֲמָהּ, וְרַחֵל עָקְרָה. וַתִּהְיֶה לְאָה, וַתֵּלֶד בֶּן, וַתִּקְרָא שְׁמוֹ רְאוּבֵן, כִּי אָמְרָה כִּי רָאָה יְהוָה בְּעַנְיִי, כִּי עָתָה יִצְאֶה בְּנִי אִישִׁי. וַתִּהְיֶה עוֹד, וַתֵּלֶד בֶּן, וַתֹּאמֶר, כִּי שָׁמַע יְהוָה כִּי שָׁנוּאָה אֲנֹכִי וַיִּתֵּן לִי גַם אֶת זֶה, וַתִּקְרָא שְׁמוֹ שְׁמֵעוֹן. וַתִּהְיֶה עוֹד, וַתֵּלֶד בֶּן, וַתֹּאמֶר, עָתָה הִפְעַם יִלְוֶה אִישִׁי אֵלַי, כִּי יִלְדֵתִי לוֹ שְׁלֹשָׁה בָּנִים, עַל כֵּן קָרָא שְׁמוֹ לְוִי", (בראשית, כט', לא' - לד').

ב. הנה, בעניין מעלתה וצדקותה של רחל אמנו ע"ה, מצינו לדברי הגמרא במסכת מגילה (יג' ע"ב), וכדלהלן:

"ומאי צניעות היתה בה ברחל, דכתיב ¹, 'ויגד יעקב לרחל כי אחי אביה הוא',

ו'כי אחי אביה הוא', והלא בן אחות אביה הוא.

אלא, אמר לה, מינסבא לי,

אמרה ליה, אין -

מיהו, אבא רמאה הוא, ולא יכלת ליה,

אמר לה, אחיו אנא ברמאות.

אמרה ליה, ומי שרי לצדיקי לסגויי ברמיותא,

אמר לה, אין, ² 'עם נבר תתבר, ועם עקש תתפלי'.

אמר לה, ומאי רמיותא,

אמרה ליה, אית לי אחתא דקשישא מינאי, ולא מנסיב לי מקמה.

מסר לה סימנים.

¹ בראשית, כט' - יב'.

² שמואל ב', כב' - כד'.

כי מטא ליליא, אמרה, השתא מיכספא אחתאי,

מסרתינהו ניהלה.

והיינו דכתיב³ 'ויהי בבקר, והנה היא לאה'

מכלל, דעד השתא, לאו לאה היא,

אלא, מתוך סימנין שמסרה רחל ללאה, לא הוה ידע עד השתא".

ובעצם המעשה, נתקשה⁴ רבינו הרי"ח הטוב זיע"א:

"קשה, מה שמסרה הסימנים, אין זה ענין צניעות, אלא, זהו ממידת הרחמנות
וגמילות חסד".

ותירץ בזה, במתק לשונו ובנועם אמרותיו, כדרכו בקודש:

"ונראה לי בס"ד, דמסירת הסימנים, לא הועילה אלא על ידי הצניעות שלה.

דמנהגו של עולם, אין הנשים והבתולות מסתירות עצמן מאנשים הקרובים
שלהם.

וכל שכן רחל, שכבר קדשה יעקב אבינו ע"ה בשבע שנים -

וכבר ראה אותה פעם אחת בצאן, ודבר איתה ארוכות וקצרות.

אך היא מרוב צניעותה, לא ראה אותה יעקב אבינו ע"ה אפילו פעם אחת אחר
אותה הפעם שדבר עמה בצאן,

לא בבית אביה ולא בחוץ,

כי מאותו הפעם, לא היתה יוצאה מחוץ לבית כלל.

וכאשר יזדמן שיבא יעקב אבינו ע"ה לבית אביה - בשביל איזה עסק לצורך
הצאן, לא היתה נראית לפניו - ולא היה רואה.

וזו הצניעות, סיבבה שמסירת הסימנים לאחותה עשו פרי,

³ בראשית, כט' - כה'.

⁴ בספרו הקדוש "בן יהוידע".

והועילו לאחותה, שלא ירגיש בה יעקב אבינו ע"ה.

יען, שאם היה יעקב אבינו ע"ה רואה אותה בבית אביה בתוך משך השבע שנים, אע"פ שבאותה הלילה של החופה שלח לָבָן תינוקות וכיבו הנרות, ונכנס יעקב אבינו ע"ה לחדר בחושך, ולא היה אפשר שידליק הנר לראות - כי אותה לילה היתה ליל שבת - וכאשר הבאתי בדרשותי על התורה בשם גורי האר"י ז"ל, עם כל זה, ודאי אי אפשר שיהיו רחל ולאה דומין זו לזו בקומה ובעובי הגוף, על כן, אם לא ראה פניה, היה מרגיש באחיזתו בה בגופה מצד הקומה ועובי הגוף ומה היו מועילין הסימנים.

אך הואיל והיתה צנועה, שלא ראה אותה כל אותם משך שבע שנים, לא הכיר בשיעור קומתה ועוביה וכמותה,

ולכן הועילו הסימנים ללאה, ובא עליה בחשבו שהיא רחל.

ונמצא, שהצניעות היא השלימה פועל הטוב של מסירת הסימנים".

ג. והנה, מדברי רבינו ה"אור החיים" הקדוש זיע"א, לא משמע כדברי רבינו האר"י ז"ל, שהביא רבינו הרי"ח הטוב זיע"א, שהיה ליל חתונת יעקב אע"ה ורחל אמנו ע"ה - בערב שבת,

וכפי שכתב (בראשית, כט' - כג'), וז"ל:

"טעם שלא הרגיש בה, הוא לחששת צדיק וישר ונאמן רוח - לבל ישל במכשול האנושי, אשר יתאו תאוה קודם קרוב אליה, ויטיפו ממנו צחצוחי טומאה קודם התחלת מצוה,

ומי לנו גדול מיעקב אבינו, עדות לו בתורה⁵ 'ראשית אוני' ...

אשר על כן, הרחיק הָרְאוֹת בה, ותיכף ומיד בא אליה, לשמור חומו, בל יחלל בריתו ברית קודש,

⁵ בראשית, מט' - ג':

"ראובן בכרי אתה, כחי וראשית אוני, יתר שאת ויתר עד".

וגם אחר גמר ביאה לא הכיר בה, כי כיבה הנרות, כמשפט לאוהבי שמו⁶ עד אור הבוקר".

ובאם היה הדבר בליל שבת קודש, היאך כיבה יעקב אע"ה את הנרות, ובעל כרחך, שסובר רבינו זיע"א דלא כרבינו האר"י זיע"א.

ד. והנה, במאמר הכתוב (בראשית, כט' - לג'): :

"ותהר עוד, ותלד בן, ותאמר, כי שמע יהוה כי שנואה אנכי ויתן לי גם את זה, ותקרא שמו שמעון",

נתקשה⁷ מו"ז הגה"ק רבי ישמ"ח עובדיה זיע"א :

א. הלא, בלידת ראובן, כבר הזכירה לאה כי ראה ה' בענייה,

וכמאמר הכתוב (בראשית, כט' - לב'), "ותהר לאה, ותלד בן, ותקרא שמו ראובן, כי אמרה כי ראה יהוה בעניי, כי עתה יאהבני אישי",

ואם כן, לשם מה הוצרכה להזכיר כעת, פעם נוספת, כי שמע ה' בענייה.

ב. יש להבין -

מפני מה בלידת ראובן, אמרה לשון "ראיה",

ובלידת שמעון, אמרה לשון "שמיעה".

ג. בלידת שמעון, הזכירה לאה אמנו ע"ה, "ויתן לי גם את זה",

וצריך ביאור, מפני מה לא אמרה כך כאשר ילדה את שאר בניה.

וביאר בזה, בהקדם דברי המדרש⁸, על הפסוק⁹ "ויקרא יהוה כי שנואה לאה, ויפתח את רחמה, ורחל עקרה":

⁶ שו"ע, (חלק או"ח, סי' ר"מ, סי"א):

"אסור לשמש לאור הנר, אף על פי שמאפיל בטליתו ...

וכן אסור לשמש ביום, אלא אם כן הוא בית אפל".

⁷ בספרו הקדוש "תורה וחיים" עה"ת.

"כִּשְׂבָקֶשׁ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לִתֵּן לָהּ בָּנִים,
אָמְרוּ מַלְאָכֵי הַשָּׁרֵת לִפְנֵי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, לָזוֹ אֶת נוֹתֵן בָּנִים -
שְׁעַל יְדֵי זְמַרֵי בֶן בְּנֵה, יִפְּלוּ עֲשָׂרִים וְאַרְבָּעָה אֶלְפֵי.
אָמַר לָהֶם הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, עֲכָשׁוּ זֹה הַצְּדָקָת, אֵינִי מְקַפְּחָה מִן הַבָּנִים".
ומדברי המדרש הנ"ל, מוכח, שרצו מלאכי השרת לעקור את כוח ההולדה מלאה
אמנו ע"ה,
וכל כך למה -
מפני אותו רשע, זמרי בן סלוא.
ובכל זאת, נתן לה הקב"ה, שתלד את כל בניה,
ובנוסף להם, את שמעון -
שמזרעו יצא זמרי בן סלוא.
וממילא, כך הוא ביאור הכתוב:
"וַיֵּרָא ה' כִּי שָׁנוּאָה לְאָה" - בעיני מלאכי השרת,
ומכיוון שהאמהות הקדושות היו נביאות, ולא אה אמנו ע"ה בכללן,
ידעה מכך, ששנואה היא בעיניהם.
ולפיכך, אמרה, "כִּי שָׁמַע ה' " - מאת מלאכי השרת, "כִּי שָׁנוּאָה אֲנֹכִי",
ואף על פי כן, "וַיִּתֵּן לִי גַם אֶת זֶה", שלדבריהם, תצא תקלה מתחת זרעו.
ואם כן, בפעם הראשונה, והיינו, בלידת ראובן, שאמרה "כִּי רָאָה ה' ", לשון
רְאִיָּה,
היה המְכֹון כלפי יעקב אע"ה.
אך בלידת שמעון, אמרה, "כִּי שָׁמַע ה' ", לשון שמיעה,

⁸ תנחומא, פרשתן, אות ה'.

⁹ בראשית, כט' - לא'.

ששם היה המכון על הדברים ששמע הקב"ה ממלאכי השרת.

ובעניין השנאה, ששנאה יעקב אע"ה, מצינו בדברי רבותינו ז"ל במדרש (בראשית רבה, פרשה ע', יח'):

"וְכָל הַהוּא לַיְלִיאַ, הָיָה צוּחַ לָהּ רַחֵל, וְהִיא עֲנִיָּא לִיהָ¹⁰,
בְּצַפְרָא, וְהִנֵּה הִיא לְאָה'.

אמר לה, מה רמיתא בת רמאה, לאו בליליא הוה קרינא רחל, ואת ענית לי¹¹,
אמרה ליה, אית ספר דלית ליה תלמידים -

לא כד הוה צונח לך אבון, עשו, ואת עני ליה¹².

ובפירוש "הדר זקנים" לבעלי התוספות (בראשית, כט' - כה'), כאשר הביאו למעשה זה, הוסיפו את המילים הבאות:

"ומתוך דברים הללו, התחיל יעקב לשונאה".

ה. במסכת תענית (כא' ע"א), נתבאר, מדוע נקרא התנא הקדוש "נחום איש גם זו", בשם זה:

"דכל מילתא דהוה סלקא ליה, אמר, גם זו לטובה",

ובמסכת ברכות (סי' ע"ב) מצינו:

"אמר רב הונא אמר רב - משום רבי מאיר, וכן תנא משמיה דר' עקיבא, לעולם יהא אדם רגיל לומר, כל דעביד רחמנא לטב עביד",

והנה, נחום איש גם זו, היה רבו של רבי עקיבא משך כבי שנה, וכמבואר במסכת חגיגה (יב' ע"א) -

¹⁰ והיינו, שכל ליל הנישואין של יעקב אע"ה ולא, היה יעקב קורא ללאה "רחל" - "רחל", והיא היתה עונה לו "כן".

¹¹ והיינו, שאמר יעקב אע"ה ללאה, רמאית בת רמאי, מדוע ענית לי כאשר קראתי לך בשם רחל.

¹² והיינו, שאמרה לאה ליעקב אע"ה, לכל מלמד יש תלמידים, וממילא, אני למדתי ממך,

שכן, כאשר לקחת לעשיו אחיך את הברכות, אביך קרא לך "עשיו", ואמרת לו כן אבא.

וא"כ, צריך ביאור, מה חידש רבי עקיבא שאין בדברי נחום איש גס זו.
ונראה לבאר בזה, דיש בזה ב' בחינות, וכדלהלן:
בחינת רבי עקיבא, היתה, לומר, "כל דעביד רחמנא לטב עביד",
דהיינו, אף שכרגע נמצאת הרעה לפנינו, בכל זאת, לטובה עשה זאת הקב"ה,
כלומר, שבכל דבר רע, צריך להאמין, שסופו יהיה טוב.
ברם, בחינת נחום איש גס זו, היתה, לומר, "גם זו לטובה",
דהיינו, שאותה הרעה שלפנינו, אינה רעה כלל וכלל, אלא טובה גדולה עד
למאוד.
והעירני בזה ת"ח מופלג שליט"א, שנתכוונתי בזה לדברי הגה"ק רבי אהרון ראטה
זיע"א, בספרו "שומר אמונים" (דרוש הביטחון, פרק ז'), וז"ל:
"הנה דע אחי, כי מובא בסה"ק 'פתגמין קדישין' בשם הבעש"ט הק' - באריכות
שם,
כי בענין בטחון -
יש בחינת (תענית, כא' ע"א), 'גם זו לטובה' -
ויש בחינת (ברכות, ס' ע"ב), 'כל מה דעביד רחמנא לטב עביד'.
ופירש הוא הקדוש ז"ל החילוק -
כי הבחינה 'כל מה דעביד רחמנא לטב עביד', הוא, שיאמין שמאתו יתברך שמו
לא תצא הרעות ח"ו,
אך טוב וחסד יוצא מאתו,
רק בהשתלשלות הטובה - ומגיע לעולמות התחתונים, אז עומדים עליו
מקטריגים ח"ו בסיבות עונותיו, ומתהפך הצירוף ח"ו,
אבל, ממתנינים מן השמים על אמונתו של זה האיש, ואם מתחזק בבטחונו
ואמונתו באלקיו - שבוודאי מאתו לא תצא הרעות, ובוודאי מזה הרע יצמח
ויתהווה לו אחר כך טובה, רק שעדיין אינה נגלית לו -

אזי, על ידי האמונה ובטחון, ממתיק הדין, ומתהפך מדת הדין למדת הרחמים,
ויזכה האדם הלזה, שיתהפכו לו הצרופים לטובה,
ויתגלה לו טובה וישועה ונחמה גדולה רבה ועצומה, בעגלא ובזמן קריב,
אבל, מכלל הן אתה שומע לאו, ח"ו.
ובחינת של 'גם זו לטובה', הוא יותר עמוק,
שמאמין באמונה גדולה כל כך - שהיסורים בעצם טובה גדולה, ולא היה שום רע
מעולם,
וכתיב שם, שהוא דבר עמוק,
ובאמת הוא דבר עמוק".
ולהלך יתבאר, מדוע הובאה הקדמה זו, במאמר זה.

ו. כתב¹³ הגה"ק רבי שמשון דוד פינקוס זיע"א, וז"ל:
"לפני שקיבל יעקב את הברכות, היה¹⁴ יושב אהלים",
ואחרי שקיבלן, השתנתה לגמרי כל צורת חייו של יעקב אבינו, והוא יצא לגלות
אצל לבן ...
ידוע, שאברהם - יצחק ויעקב, הם המרכבה לשלושה עמודים של הנהגת הקב"ה
בעולם -

גדול, גבור, ונורא,
שהן שלושת מידות ... גדולה - היינו חסד, גבורה, ותפארת.
והנה, חסד - נקרא ימין, וגבורה - שמאל, ותפארת - באמצע.
והכלל הוא, שהאמצע אוהז בשני הצדדים,

¹³ בספרו הקדוש "תפארת שמשון" עה"ת, בראשית, עמודים שיב-ג'.

¹⁴ בראשית, כה' - כז':

"וַיִּגְדְּלוּ הַנְּעָרִים, וַיְהִי עֵשָׂו - אִישׁ יָדַע צִיד אִישׁ שָׂדֶה, וַיַּעֲקֹב אִישׁ תָּם - יוֹשֵׁב אֹהֲלִים".

יש בו גם מן הימין, וגם מן השמאל.
נמצא אם כן, שכשם שאברהם ויצחק היו שני אבות, חסד מימין וגבורה משמאל,
כן היה צריך, שיהיו שני אבות למידה האמצעית -
ואכן כך היה צריך להיות מתחילה, שיעקב ועשיו יהיו שני אבות בקדושה,
יעקב, מימין, האב של 'עשה טוב',
ועשיו, משמאל, האב של 'סור מרע'.
לכן, עשיו מטבע בריאתו, כבר מבטן אמו, נמשך אחרי עבודה זרה,
משום, שזהו תפקידו ושלימותו, להתגבר על יצרו הרע, ולהגיע לשלימות במידה
המיוחדת לו,
מטעם זה, גם היה 'איש שדה', והסתובב תמיד בחוץ, כדי שיוכל להתגבר על כל
ניסיונות העולם.
ואילו יעקב, נטייתו היתה לבית המדרש, ושם ישב כל היום,
והניסיון שלו, היה, האם יתמיד בלימודו וקדושתו, או שיתעצל,
ובאמת, עמד בניסיון -
ובכל אותן שנים שישב בבית מדרשו של שם ועבר, לא נתן שינה לעיניו, והשלים
תפקידו בשלימות.
בעבור זה, יצחק רצה לתת את הברכות לעשיו, כיוון שעבודתו היא בחוץ,
הוא צריך את טל השמים ושמני הארץ, והוא יפרנס את יעקב ...
אמנם, כאשר עשיו הרשיע את מעשיו, והברכות עברו מעשיו ליעקב,
ומעתה, צריך שיתקיים ביעקב מה שאמרו חז"ל¹⁵, 'נוטל חלקו וחלקו חבירו בגן
עדן',
אם כן, מעתה, גם כל הניסיונות וכלל עמוד העבודה של עשיו, עברו ליעקב,

¹⁵ חגיגה, טו' ע"א.

ויעקב, תפס את כל העמוד האמצעי בשני צדדיו.

לכן, עזב יעקב את בית המדרש ויצא לגלות, לדור בשכנותו של לבן הארמי, כדי שיתנסה ויעבוד גם בניסיון של 'סור מרע'.

וכך לדורות, בני יעקב צריכים לאחוז בשני העמודים,

גם העלייה בקדושה, בתוך אהלי תורה,

וגם 'סור מרע', בכל הגלויות למיניהם, וניסיונותיהם השונים בכל דור ודור.

וזה לשון המדרש¹⁶ -

'ולעולם הבא, כְּשֶׁהַקְּדוּשָׁה בְּרוּךְ הוּא נִכְרַע מֵעֵשׂו,

מָה עֵשׂו עוֹשֶׂה, מִתְעַטֵּף בְּטִלְיָתוֹ כְּזָקֵן, וְבָא וַיּוֹשֶׁב לוֹ אֶצְלַי יַעֲקֹב' ...

והיינו, שבאמת עשיו תחילת יְעוּדוֹ, היה, להיות כאחד האבות עם יעקב אבינו,

ורק כאשר הרשיע, נטל יעקב גם את עבודתו".

ז. הנה, נאמר בפסוק (בראשית, לה' - י'): :

"וַיֹּאמֶר לוֹ אֱלֹהִים, שְׁמֶךָ יַעֲקֹב - לֹא יִקְרָא שְׁמֶךָ עוֹד יַעֲקֹב, כִּי אִם יִשְׂרָאֵל יִהְיֶה שְׁמֶךָ, וַיִּקְרָא אֶת שְׁמוֹ יִשְׂרָאֵל",

ובגמרא (ברכות, יב' ע"ב, יג' ע"א) למדנו :

"כיוצא בו אתה אומר, 'לא יקרא שמך עוד יעקב - כי אם ישראל יהיה שמך',

לא שיעקר יעקב ממקומו, אלא ישראל עיקר ויעקב טפל לו".

והיינו, שיעקב אע"ה, מְכַנֶּה ב-ב' שמות, האחד יעקב, והשני ישראל.

והנה, אחר דבריו הנעלים והנשגבים של הגרש"ד פינקוס זיע"א, נוכל לבאר,

שהשמות "יעקב" ו"ישראל", מְכַנְּנִים כנגד ב' המצבים שלו :

"יעקב" - כנגד החלק של ה"עשה טוב",

ו"ישראל" - מצב גבוה יותר, והוא, כנגד החלק של ה"סור מרע".

¹⁶ תנחומא, פרשת צו, אות ב'.

ולפי זה, נוכל להיכנס להבנה פנימית וגבוהה יותר בעניין זה, וכפי שְלִמְדָנו מדבריו של ¹⁷ אדמו"ר הגרא"א דסלר זיע"א, וכדלהלן:

בחינת שם "יעקב" - היא הכרה במציאות העולם הזה,

והתפקיד, הוא, לעבוד את הקב"ה, למרות שהעולם הזה קיים ועומד לפנינו.

בחינה זו, היא מתאימה להגדרה שהגדרנו לעיל, בעניין "כל דעביד רחמנא לטב עביד",

שהאדם, רואה אל מול עיניו מציאות של רע, אך הוא מאמין שלבסוף יהיה טוב.

וכך הוא בחינת השם "יעקב" -

יש עולם הזה, יש תאוות, אך אני עוסק בתורה, ומקריב את הבלי העולם הזה לכבודו יתברך, ולבסוף יהיה טוב בעולם הבא.

ומאידך, בחינת שם "ישראל" - היא שלילת ההכרה במציאות העולם הזה כמציאות בפני עצמה,

והיינו, שהתפקיד בשם זה, הוא, עבודה תמה ושלימה לכבודו יתברך, והתייחסות אל העבודה כאל דבר המובן מאליו, ללא צורך בהקרבה כל-שהיא כלל ועיקר.

בחינה זו, היא מתאימה להגדרה שהגדרנו לעיל, בעניין "גם זו לטובה",

שהאדם רואה בשעת הצרה, רק מציאות טובה אל מול עיניו, ואינו מבין כי צרה נמצאת כעת בפתחו - כלל ועיקר.

וכך הוא בחינת השם "ישראל" -

אין עולם הזה, אין תאוות, אין הקרבות, הכל טוב כבר עכשיו, כיוון שאני בדרך אל התכלית הרצויה.

דברים נעלים אלו, מתאימים כפתור ופרח, לדברים הקדושים שלמדנו מתורתו של הגרש"ד פינקוס זיע"א:

¹⁷ בספרו הקדוש "מכתב מאליהו", חלק ב', עמודים 218-219.

בחינת שם "יעקב", היא בחינה נמוכה אצל יעקב אע"ה,
בחינה זו, הינה הבחינה הראשונה שהייתה שייכת אצלו,
בבחינה זו, יש רק "עשה טוב",
בבחינה זו, יש עולם הזה, יש תאוות, יש הקרבות וכו',
אך כשתסתיים המלחמה עם היצה"ר, לאחר ימי חלדו של האדם עלי אדמות,
יהיה אך ורק טוב.

בחינה זו, מְכַנָּה בשם "מוחין דקטנות".

ומאידך, בחינת שם "ישראל", היא בחינה גבוהה אצל יעקב אע"ה,
בחינה זו, היא הבחינה שהייתה שייכת אצלו, לאחר שיצא עשיו לתרבות רעה,
בבחינה זו, יש "סור מרע",
בבחינה זו, אין עולם הזה, אין תאוות, אין הקרבות וכו',
כי כעת הכל טוב.

בחינה זו, מְכַנָּה בשם "מוחין דגדלות".

וממשיך ¹⁸ אדמו"ר הגרא"א דסלר זיע"א:

**כיוון שאצל יעקב אע"ה יש ב' בחינות, שהם ב' מצבים בעבודת ה' שלו, וכפי
שנתבאר,**

הוא צריך ב' נשים, לצורך עבודתו זו.

נשים אלו, הינם רחל ולאה,

אשר לכל אחת מהם, יש יכולת, להיות לו לעזר ולאחיסמך בעבודתו - עבודת
הקודש.

"רחל":

מתאימה יותר לבחינת "יעקב",

¹⁸ שם.

היא מְכַנֶּה אצל רבותינו המקובלים זיע"א, בשם "עלמא דאיתגליא".

הגרש"ד פינקוס זיע"א¹⁹, מביא מרבותינו המקובלים זיע"א²⁰, שתרגום הפסוק²¹ "וְעֵינַי לְאֵה רַפּוֹת, וְרַחֵל הִתְהַ יָּפֶת תִּצְרֶה וְיָפֶת מְרַאֶה", הוא, "עולימתא שפירתא, לית לה עיינין",

והיינו, שרחל אמנו ע"ה היתה ענוותנית, ולא ידעה להכיר במעלותיה כלל ועיקר, היא ראתה, שמלאה יצאו מלמדי תינוקות²², כהונה ועבודה²³, מלכות²⁴, ראשי סנהדרין²⁵, עשירות ותמכין דאורייתא²⁶,

ואם כן, בצדקותה, ובענוותנותה, היא מבינה, שהיא אינה שייכת ליעקב אע"ה, ולפיכך, היא מגלה ללאה את הסימנים, אחרי שהיא חושבת שהיא המתאימה לו ביותר.

ולבל נטעה ונחשוב, שאם כל הגדולה יצאה מזרעה של לאה, אם כן רחל קטנה במעלתה,

הס מלומר כן,

שהלא, כל זרע ישראל נקרא על שם יוסף²⁷,

¹⁹ בספרו הקדוש "תפארת שמשון" עה"ת, בראשית, עמודים שלב-ג'.

²⁰ "שער הכוונות", דרושי סדר שבת, הקדמה.

"ספר הליקוטים", פרשת "ויצא", פרק כט'.

"שעת רצון" על הזוהר, חלק א', דף קצט' ע"א.

²¹ בראשית, כט' - יז'.

²² משמעון.

²³ מלוי.

²⁴ מיהודה.

²⁵ מיששכר.

²⁶ מזבולון.

²⁷ במסכת ברכות (נה' ע"ב) למדנו:

ומתברר אם כן, שרחל אמנו ע"ה, היא האמא של כל האנשים הענוותנים מעם ישראל, שאינם יודעים להכיר במעלתם ובגדולתם - וכחגדרת הגרש"ד פינקוס זיע"א, "האמא של האנשים הפשוטים". ולפיכך, רחל אמנו ע"ה, היא המתאימה ביותר לבחינת "יעקב", כיוון שהיא בחינת "עלמא דאיתגליא", בחינת עולם הזה, שיש בה הכרה במציאות העולם הזה כמציאות בפני עצמה, בחינה, המתאימה ביותר, למה שנתבאר בעניין שם "יעקב".

"לאה":

מתאימה יותר לבחינת "ישראל",
היא מְכַנָּה אצל רבותינו המקובלים זיע"א, בשם "עלמא דאיתכסיא".

"האי מאן דעייל למתא, ודחיל מעינא בישא ... לימא הכי, אנא פלוני בר פלוני, מזרעא דיוסף קאתינא, דלא שלטא ביה עינא בישא",

ונתקשו בזה הרב חיד"א והמהרש"א זיע"א:

היאך יוכל האדם לומר דברי שקר, ואף על פי שאינו משבט יוסף.

ותירץ המהרש"א בחידושי אגדות:

שכל ישראל נקראו על שם יוסף,

שנאמר (תהילים, פ' - ב'), "נהג כצאן יוסף",

ומקור לזה, בבעל הטורים (בראשית, מח' - טז'), על הפסוק "וַיִּקְרָא בְהֵם שְׁמִי", שכל שבטי ישראל נקראו על שם יוסף. כדכתיב (תהילים, עד' - טז'), "גֹּאֲלֹת בְּזִרְעֵ עֵמֶךָ, בְּנֵי יַעֲקֹב וַיֹּסֶף סֵלָה"²⁷.

וכעין זה תירץ הרב חיד"א זיע"א, בספריו "חומת אנך" על התורה (בראשית, מח' - טז'), ובספר "דבש לפי" - מערכת ע'.

אך בספרו "דבש לפי" (הנ"ל), הוסיף עוד כדלהלן:

"ומה גם, לפי מה שכתבו גורי האר"י זצ"ל, דיוסף הצדיק היה נפש אדם הראשון,

וכמו שכתוב בנושאי ארונו של יוסף, 'לְנַפְשׁ אָדָם' (במדבר, ט' - ו'),

א"כ, שפיר מצי כל אדם מישראל לומר - אנא מזרעא דיוסף קאתינא, דאבוהון דכולהו אדם".

הגרש"ד פינקוס זיע"א, מגדיר אותה, כאשה שיש לה עיניים להכיר במעלותיה,
כי "עיני לאה רבות",
לאה אמנו ע"ה, לא רואה את העולם הזה כמציאות בפני עצמה,
ולפיכך, היא המתאימה ביותר לשם "ישראל",
כיוון שהיא בחינת "עלמא דאיתכסיא", בחינת עולם הבא,
בחינה, המתאימה ביותר, למה שנתבאר בעניין שם "ישראל".
וממשיך אדמו"ר הגרא"א דסלר זיע"א:
לפי זה, נשכיל ונבין, מדוע היו בעם ישראל ב' מלכויות, מלכות בית דוד - יהודה
(לאה אמנו ע"ה), ומלכות בית אפרים - יוסף (רחל אמנו ע"ה).
דוד הע"ה, הוא מזרעה של לאה אמנו ע"ה, כאשר הוא ובנו שלמה הע"ה הנהיגו
את העם, הם הנהיגו אותו לבד -
הם הנהיגו אותו, בבחינת "עלמא דאיתכסיא",
כיוון, שבאותה העת כולם הלכו בדרך ה', ללא כחל וסרק.
וכאשר חטא רחבעם, וחטאו גם כן כלל ישראל, פיצל הקב"ה את המלכות, לשבט
אפרים - יוסף, מזרעה של רחל אמנו ע"ה,
בכדי, שינהיגו את העם, בבחינת "עלמא דאיתגליא" -
דרגה נמוכה יותר, לעם אשר ירד ממדרגתו.
ובכך, יוכלו ב' המלכויות, לסייע "יחד" זה לזה, להקמת קרן התורה והקדושה.
ולפיכך, לעתיד לבוא, יהיו ב' בחינות:
בחינת, "משיח בן יוסף",
ובחינת, "משיח בן דוד".
"משיח בן יוסף", הינו, "עלמא דאיתגליא", בכדי להיות הכנה לגילוי כבודו
יתברך בעולם,
וכשכך, יהיה "משיח בן דוד", אשר הוא "עלמא דאיתכסיא".

- ח. ולאור הדברים הקדושים המבוארים במאמר זה, נוכל להבין כמה וכמה עניינים נשגבים ונעלים:
- א. כאשר נתבונן בהנהגתו של יעקב אע"ה, בשעה שנודעה לו רמאותו של לבן, בעניין רחל ולאה, נראה, שמעבר לתוכחה קשה, לא מצינו שיצא מגדרו. ובביאור העניין, נראה, שכיוון שהיו דבוק וחבוק בבורא ית"ש, הבין שמפי העליון לא יצאו הרעות - וממילא, ידע שבוודאי יובן לו הדבר במשך הזמן. והנהגתו זו, נבעה, מכך שטרם הכיר במעלת שם "ישראל", ולא הכיר, כי אם את מעלת שם "יעקב" - אשר עניינה, כעין עניין "כל דעביד רחמנא לטב עביד".
- ב. טעם הדבר שמסרה רחל אמנו ע"ה ללאה אמנו ע"ה את הסימנים, הוא, מחמת, ש"עלמא דאיתגליא" - עניינה ומעלתה של רחל אמנו ע"ה, מרמז על "גילוי", ולפיכך, היא מגלה ללאה אמנו ע"ה את הסימנים, אשר היא בבחינת "עלמא דאיתכסיא" - בחינה המרמזת על שמירת הסודות הכמוסים עמה.
- ג. טעם הדבר, שאמר יעקב אע"ה ללאה אמנו ע"ה²⁸ "רמאית בת רמאי, וכמו כן²⁹ "התחיל לשונאה", הוא, מחמת, שטרם קיבל את שם "ישראל", והוא אינו יודע, את עניינו ומעלתו.

²⁸ וכפי שהבאינו באות ד', מדברי רבותינו ז"ל במדרש.

²⁹ וכפי שהבאינו באות ד', מדברי בעלי התוספות בפירושם "הדר זקנים".

ולפיכך, הוא לא מבין את שייכותה אליו,

וכמו כן, הוא לא מבין, לשם מה היא הייתה צריכה לגנוב את הסימנים.

ד. טעם הדבר ³⁰, שהיתה לאה שנואה אצל מלאכי השרת ³¹,

הוא, מחמת, שהם לא הכירו בבחינת שם "ישראל", אלא, רק בבחינת שם "יעקב",

ולפיכך, אף הם אינם מבינים, מפני מה נזדווגה לו לאה אמנו ע"ה, והלא, היא אינה משורשו כלל ועיקר.

ט. והנה, בפרשת "ויחי", מוזכר יעקב אע"ה בשם "יעקב" ³²,

³⁰ היינו, פנימיות העניין.

³¹ וכפי שהבאנו באות ד' לדברי רבותינו ז"ל במדרש, משם מו"ז זיע"א.

³² ידועה ומפורסמת קושיית רבינו ה"אור החיים" הקדוש זיע"א, בריש פרשת "ויחי",

מפני מה, מְכַנָּה יעקב אע"ה, פְּעָמִים בְּשֵׁם "יעקב", ופְּעָמִים בְּשֵׁם "ישראל" -

והלא, כבר אמר לו שְׁרוּ של עשיו (בראשית, לב' - כט'), "לא יַעֲקֹב יֹאמֶר עוֹד שְׁמִי, כִּי אִם יִשְׂרָאֵל".

ותירץ:

שאע"פ שְׁקָרָא שְׁרוּ של עשיו בשם "ישראל", לא נעקר שמו הראשון "יעקב",

ולכן, יש מקומות שהוזכר בְּשֵׁם "יעקב", ויש מקומות שהוזכר בהם בְּשֵׁם "ישראל".

ושם, האריך רבינו זיע"א, לבאר את כינויו של יעקב אע"ה, לפי סוד מצבו, וכדלהלן:

א. במאמר הקב"ה ליעקב אע"ה, בפרשתן (בראשית, לה' - י'), "שְׁמִי יַעֲקֹב". נקרא בשם זה, מחמת שהיה באבילות על אמו, והקב"ה ברכו בברכת אבליים,

אך לאחר מכן, נאמר שם, "יִשְׂרָאֵל יְהִי שְׁמִי". דהיינו, שמכאן ולהבא, חושבנא טבא.

ב. במיתת רחל אמנו ע"ה, נאמר (בראשית, לה' - כ'), "וַיַּצֵּב יַעֲקֹב מַצְבֵּה עַל קְבֻרָתָהּ". נקרא בשם זה, מחמת שהיה באבילות עליה,

ולאחר שקם מן האבלות, נאמר (שם, פסוק כא'), "וַיִּסַּע יִשְׂרָאֵל".

ג. וכשהגיע יעקב אע"ה אצל יצחק אע"ה, נאמר (בראשית, לה' - כז'), "וַיָּבֹא יַעֲקֹב אֶל יִצְחָק אָבִיו",

כי מחמת דרך ארץ, לא נקרא בשם ה"שררה", על יד יצחק אביו.

- ד. קודם מכירת יוסף הצדיק, נאמר (בראשית, לז' - ג'), "וַיִּשְׂרָאֵל אֶהָב אֶת יוֹסֵף". נקרא בשם זה, כי אז היה יעקב אע"ה בגדלות המוחין,
- ולאחר מכן, כשנמכר יוסף, והיה יעקב אע"ה באבל יגון ואנחה, בשם "יעקב" יקרא.
- ה. וכשנמכר יוסף הצדיק, נקרא יעקב אע"ה, ג' פעמים בשם "ישראל",
- "וַיֹּאמֶר יִשְׂרָאֵל לְמָה הֲרַעְתֶּם", (בראשית, מג' - ו'),
- "וַיֹּאמֶר יְהוּדָה אֶל יִשְׂרָאֵל אָבִיו", (בראשית, מג' - ח'),
- "וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם יִשְׂרָאֵל אָבִיהֶם", (בראשית, מג' - יא'),
- כיוון, ששם נִשְׁתַּרַר עליהם יעקב אע"ה, בשם השררה,
- "לצד ההכרח, שראה שלא חשו לצערן, ונשתרר עליהם. ורמז, כי לא ימחול להם, לצד שהוא אביהם, וגם שיקבלו דבריו".
- ו. וכשנתברר שיוסף הצדיק חי, נאמר (בראשית, מה' - כז'), "וַיִּתְחִי רוּחַ יַעֲקֹב". נקרא בשם זה, מחמת שעלה ונתגדל לדרגת "ישראל",
- וכפי שמצינו -
- "וַיֹּאמֶר יִשְׂרָאֵל", (בראשית, מה' - כח'),
- "וַיֹּסֶע יִשְׂרָאֵל", (בראשית, מו' - א'),
- "וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם לְיִשְׂרָאֵל", (בראשית, מו' - ב').
- ז. כשנתבשר על השיעבוד, שוב חזר לשם "יעקב".
- ח. וכשנפגש עם יוסף הצדיק, שוב חזר לשמחה, ונקרא בשם "ישראל",
- וכפי שמצינו -
- "וַיַּעַל לְקִרְיַת יִשְׂרָאֵל אָבִיו", (בראשית, מו' - כט'),
- "וַיֹּאמֶר יִשְׂרָאֵל אֶל יוֹסֵף אֲמוּנַתָּה הַפְּעַם", (בראשית, מו' - ל').
- ט. ומאותו היום, ועד יום פטירתו, נקרא בשם "יעקב",
- אך ביום פטירתו, נאמר (בראשית, מז' - כט'), "וַיִּקְרְבוּ יְמֵי יִשְׂרָאֵל לְמוֹת",
- בבחינת (תהילים, קד' - כט'), "תִּסְפָּף רוּחָם יְגֻעוּן" -
- "והוא סוד הגדלת נפש האדם, בעת מיתתו".

וקודם פטירתו מן העולם, מצינו שאמר לו ליוסף הצדיק ע"ה ³³, "וְאֲנִי בָבְאִי מִפְּדֹן
מֵתָה עָלַי רַחֵל, בְּאֶרֶץ כְּנָעַן, בְּדֶרֶךְ, בְּעוֹד כְּבֵרֶת אֶרֶץ לְבַא אֶפְרַתָּה, וְאֶקְבְּרָה שָׁם
בְּדֶרֶךְ אֶפְרַת - הוּא בֵּית לְחָם",
וכתב בזה רש"י הקדוש, וז"ל:

" וְאֶקְבְּרָה שָׁם - וְלֹא הוֹלַכְתִּיהָ אֶפְיָלוּ לְבֵית לְחָם לְהַכְנִיסָהּ לְאֶרֶץ,

וַיִּדְעֵתִי שִׁישׁ בְּלִבְךָ עָלַי [תְּרַעוּמָת].

אבל, דע לך, שעל פי הדבור קברתיה שם, שתהא לעזרה לבניה -

כשיגלה אותם נבוזראדן, והיו עוברים דרך שם, יצאת רחל על קברה ובוכה
ומבקשת עליהם רחמים,

שנאמר ³⁴, 'קול ברמה נשמע ... רחל מבכה על בניה' וגוי,

והקדוש ברוך הוא משיבה ³⁵, 'יש שכר לפעלתך נאם ה', ושבנו בנים לגבולם'."

ולאור המבואר בדברינו, נראה לבאר את דבריו של יעקב אע"ה לבנו יוסף הצדיק
ע"ה, בטוב טעם ודעת, וכדלהלן:

סיבת הדבר, שאין אמך רחל אמנו ע"ה קבורה עמי -

היא, מחמת, שאמך היא בחינת "עלמא דאיתגליא",

ואמך, היא הזיווג שלי, כאשר הייתי בבחינת שם "יעקב".

ברם, הבחינה העיקרית שְׁבִי, לאחר שְׁפָרַשׁ עשיו ממנה, ולאחר שכך אישר לי
שְׁרוּ של עשיו -

הינה, בחינת שם "ישראל", והיינו, החלק של "סור מרע",

ובבחינה זו, לאה אמנו ע"ה, היא הזיווג שלי,

ולפיכך, היא שאמורה להיקבר במחיצתי.

³³ בראשית, מח' - ז'.

³⁴ ירמיה, לא' - יד'.

³⁵ שם, פסוק טו'.

ומכיוון שהעולם הזה, הינו, בחינת "עלמא דאיתגליא",
צריכים אתם, לרחל אמנו ע"ה בהישג יד, אשר בכל זמן ועת, היא תלך ותעורר
עליכם רחמים לפני הקב"ה, בזכות כוח ה"גילוי" של הסימנים שמסרה לאחותה
- לאה אמנו ע"ה.³⁶

ג. הגם שאנו בני בניו של יעקב אע"ה,
מְכַנִּים אנו בשם "ישראל", "עם ישראל" - "בני ישראל".
ובטעם הדבר, נראה:
שְׂמֵצוּיִם ומחוייבים אנחנו, לשאוף ולהגיע אל התכלית של בחיר האבות - יעקב
אע"ה, בבחינת שם "ישראל" שבו.
והם דברי רבותינו ז"ל (תנא דבי אליהו רבה, פכ"ה):
"חייב אדם לומר, מתי יגיעו מעשי, למעשה אבותי - אברהם יצחק ויעקב",
כי "חובה" זו, אינה כמליצה בעלמא,
אלא, "חוב" גמור, המוטל על האדם, בכל זמן ועת -
להפנימו, ולקובעו לעצמו - הלכה למעשה.
ואף על פי שדרגה זו, גדולה ונשגבת היא עד למאוד, כבר הורונו רבותינו ז"ל³⁷:
"לא עֲלִידָהּ הַמְּלֶאכֶה לְגִמְרָה, וְלֹא אֶתָּה בֶן חוֹרִין לְבִטֵּל מִמְּנָה",
ובוודאי, ש"מחשבה טובה, הקדוש ברוך הוא מצרפה למעשה"³⁸.
יתן ה' יתברך, ונזכה לחייב את עצמינו לכך,
ועל ידי כך, יצרף לנו הקב"ה את מחשבותינו למעשים. אמן.

³⁶ יעוין עוד בזה, בדברי רבותינו ז"ל במדרש (איכה רבה, פתיחתא כד', ד"ה "רבי יוחנן פתח").

³⁷ אבות, פ"ב מט"ז.

³⁸ יעוין במסכת קידושין (מ' ע"א), ובאבות דר"נ (פרק מה', ד"ה "ג' חשבו"), ובתוספתא (פאה, פ"א ה"ד),
ובירושלמי (פאה, פ"א ה"א). בשינויי לשון.

לזכרון עולם בהיכל ה'

הראשלי"צ הרב אליהו בקשי דורון בן טובה זצ"ל •

יצחק (ישראל) אוחנה בן מרים ז"ל •

יעיש זוביב בן מזל ז"ל •

ישראל אביטן בן סוזן ז"ל •

רפאל סיבוני בן גרסיה ז"ל •

~~~

ליליאן דיאמנטה בת עישה ע"ה •

רחל עמוס בת אסתרלייה ע"ה •

רבקה הרוש בת גרסיה ע"ה •

הצדקת ברוריה מויאל בת חוה ע"ה •

אליס חוה עישה לוי בת גרסיה ע"ה •

מזל טוב סיגלר בת זוהרה ע"ה •

עזיזה שטרית בת אסתר ע"ה •

חנה בת ליליאן ע"ה •

קונפיטה בת דינה ע"ה •

חנה אילוז בת פרחה ע"ה •